

"ETAKDAGI KULBA" HIKOYASINING PSIXOLOGIK VA IJTIMOY-MADANIY O'LCHOVLARINI O'RGANISH

Amirxon Ne'matov

Buxoro davlat universiteti talabasi.

Annotatsiya. "Etakdagi kulba" rivoyati madaniy nuanslar va psixologik ohanglarga boy bo'lib, qishloq hayoti va insoniy xulq-atvorning nozik jihatlariga ta'sirchan tasavvur beradi. Ushbu hikoyaning ob'ekti orqali biz jamiyat me'yorlari, individual psixologiya va an'ana va zamonaviylik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning murakkabligini o'rganamiz. Ushbu maqola hikoyada keltirilgan turli mavzular va motivlarni tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, asosiy psixologik va ijtimoiy-madaniy dinamikani yoritib beradi.

Kalit so'zlar: urf-odatlar, personajlar, devona, begona, his-tuyg'u, kulba, arxetip

STUDYING THE PSYCHOLOGICAL AND SOCIO-CULTURAL DIMENSIONS OF THE STORY "THE HUT IN THE SKIRT".

Abstract. "Hut in the skirt" a narrative rich in cultural nuances and psychological undertones, offers a compelling glimpse into the intricacies of rural life and human behavior. Through the lens of this story, we delve into the complexities of societal norms, individual psychology, and the interplay between tradition and modernity. This article aims to analyze the various themes and motifs presented in the narrative, shedding light on the underlying psychological and sociocultural dynamics at play.

Key words: customs, characters, crazy, outsider, emotion, hut, archetype

ИССЛЕДОВАНИЕ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО И СОЦИОКУЛЬТУРНОГО АСПЕКТОВ РАССКАЗА «ХАЖИНА В ЮБКЕ».

Аннотация. Повествование «Избушка в юбке» богато культурными нюансами и психологическим подтекстом, дает впечатляющую картину сельской жизни и тонких сторон человеческого поведения. Через призму этой истории мы исследуем сложности социальных норм, индивидуальной психологии и взаимодействие между традициями и современностью. Целью этой статьи является анализ различных тем и мотивов, представленных в рассказе, и пролить свет на лежащие в их основе психологические и социокультурные динамики.

Ключевые слова: обычаи, персонажи, сумасшедшие, аутсайдер, эмоция, хижина, архетип.

"Etakdagi kulba"da ekzistensial savollar, jamiyat bosimi va shaxsiy intilishlar bilan kurashayotgan qishloq jamoasi tasvirlangan. Hikoya Devonaning jumboqli xarakteri atrofida aylanadi, uning mavjudligi qishloqning tinch, ammo qat'iy tuzilgan hayotini buzadi. Hikoyani tahlil qilar ekanmiz, biz ramziylik, metafora va madaniy ahamiyatga ega qatlamlarni ochib, inson tabiati va jamiyat dinamikasi haqida tushunchalarni taqdim etamiz. Hikoya an'anaviy qishloq muhiti fonida rivojlanadi, u yerda jamoat qadriyatlarini va urf-odatlarini kundalik hayotni shakllantiradi. Yorqin tavsiflar va dialoglar orqali hikoya qishloqda keng tarqalgan ijtimoiy ierarxiya, gender rollari va kuch dinamikasini tasvirlaydi. Devonaning kelishi o'zgarishlar uchun katalizator bo'lib xizmat qiladi, mavjud me'yorlarga qarshi chiqadi va qishloq aholisi o'rtasida

ichki qarashni uygʻotadi. Uning gʻayrioddiy xatti-harakatlari va sirli soʻzlari qiziqish va qoʻrquvni uygʻotib, anʻana va individuallik oʻrtasidagi keskinlikni taʻkidlaydi. Ijtimoiy-madaniy tahlil "Etakdagi kulba"ning asosiy jihati hisoblanadi, chunki hikoya qishloq hayoti va qishloq jamiyatidagi ijtimoiy dinamikani nozik tasvirini beradi. Ijtimoiy-madaniy tahlil obʻekti orqali biz anʻanalar, gender rollari, kuch tuzilmalari, zamonaviylik va anʻana oʻrtasidagi keskinlik mavzularni oʻrganishimiz mumkin.

Hikoyadagi sotsial-madaniy tahlilning markaziy mavzularidan biri bu anʻanalar va jamoaviy qadriyatlarining individual va jamoaviy oʻziga xoslikni shakllantirishdagi rolidir.

Qishloq jamiyati kundalik hayotni boshqaradigan umumiy urf-odatlar, marosimlar va ijtimoiy meʼyorlarga ega boʻlgan bir-biriga bogʻlangan holda tasvirlangan. Bu anʻanalar davomiylik va barqarorlik manbai boʻlib xizmat qiladi, qishloq ahlida esa oʻziga xoslik va daxldorlik hissini taʻminlaydi. Biroq, ular shaxsiy erkinlik va ifodani cheklaydigan cheklovlarni ham yaratadi. Qishloq jamoasi ichidagi kuch dinamikasi ham personajlar oʻrtasidagi oʻzaro taʻsirlar orqali oʻrganiladi. Charxchi yoki qishloq boshligʻi qishloq aholisi ustidan muhim taʻsirga ega boʻlib, jamiyat ichidagi hokimiyatning ierarxik tabiatini anglatadi. Devonaning kelishi bu kuch tuzilmasini buzadi, chunki uning sirli ishtiroki charxchining obroʻsini shubha ostiga qoʻyadi va qishloq aholisini mavjud kuch dinamikasini shubha ostiga qoʻyadi. Qolaversa, "Etakdagi kulba" zamonaviylik va anʻana oʻrtasidagi ziddiyatni oʻrganadi, chunki qishloq tashqi kuchlar taʻsiri va jamiyatdagi oʻzgarishlar tazyiqlari bilan kurashadi. Devona begona shaxs sifatida qishloq hayotining anʻanaviy toʻqimalariga zamonaviy gʻoyalar va istiqbollarning kirib kelishini ifodalaydi. Uning mavjudligi qishloq aholisini oʻzgarishlarga qarshilik koʻrsatishga va yangi fikrlash usullariga moslashishga majbur qiladi.

"Etakdagi kulba"ning markazida yana bir muhim masala, psixologik izlanishlar yotadi, chunki hikoya inson ongi, his-tuygʻulari va motivatsiyasining murakkabliklarini oʻrganadi.

Qahramonlarning Devona bilan oʻzaro munosabati va ularning ichki mulohazalari orqali hikoya psixologik chuqurlik va murakkablik qatlamlarini ochib beradi. Devonaning sirli savollari va mavhum xulq-atvori qishloq ahlida bezovtalik va maftunkorlik tuygʻusini uygʻotadi, bu ularning ichki gʻalayonlari va mavjud soʻrovlarini aks ettiradi. Devona bilan oʻzaro munosabatlari orqali qahramonlar oʻzlarining qoʻrquvlari, istaklari va ijtimoiy umidlariga qarshi turishadi, bu esa oʻz-oʻzini kashf qilish lahzalariga olib keladi. Devonaning jumboqli ishtiroki qishloq aholisi orasida psixologik introspektsiya uchun katalizator boʻlib xizmat qiladi. Uning sirli savollari va noanʻanaviy xatti-harakatlari qiziqish, qoʻrquv va hayratni oʻz ichiga olgan bir qator hissiy javoblarni keltirib chiqaradi. Qishloq aholisining Devonaga boʻlgan munosabati oʻzlarining ichki gʻalayonlari va ekzistensial soʻrovlarini aks ettirib, noaniqlik va noaniqlik bilan kurashishning universal tajribasini taʻkidlaydi.

Hikoyadagi psixologik tadqiqotlarning markaziy mavzularidan biri oʻziga xoslik va tegishlilikka intilishdir. Anʻanalar va jamiyatning umidlari bilan bogʻlangan qishloq aholisi, Devonaning mavjudligi oldida oʻzini oʻzi kashf qilish va haqiqiylik savollari bilan kurashadi.

Uning autsayderlik maqomi ularni oʻz jamiyati kontekstida oʻziga xoslik va tegishlilik hissi bilan kurashishga undaydi. Bundan tashqari, hikoya ekzistensial tashvish tushunchasini - inson tajribasiga hamroh boʻlgan chuqur bezovtalik va noaniqlik tuygʻusini oʻrganadi. Devonaning sirli savollari — "Uyi kuygan kim bor?.. Moli kuygan kim bor?.. Bagʻri kuygan kim bor?" —

ekzistensial zondlar vazifasini o‘taydi va qishloq ahlini borliqning mohiyati, maqsadi va ma’nosi haqidagi fundamental savollarga duch kelishga undaydi. Bu so‘rovlar qahramonlar orasida chuqur aks sado beradi, ekzistensial mulohazalar va dilemmalarni uyg‘otadi.

Qolaversa, “Etakdagi kulba”da ijtimoiy bosim va shaxsiy farovonlikka moslashishning psixologik zarari tasvirlangan. Bu qo‘rquv jamiyatdagi me‘yorlar va umidlarning shaxsiy erkinlik va so‘z ifodasiga psixologik ta‘sirini ta‘kidlab, jamoaviy tashvish va paranoyya tuyg‘usiga olib keladi. “Etakdagi kulba”da timsol va metafora ajralmas rol o‘ynab, hikoyani yanada chuqur ma‘no qatlamlari bilan sug‘orib, chuqur his-tuyg‘u va mulohazalarni uyg‘otadi. Ushbu adabiy vositalar orqali hikoya o‘zining yuzaki syujetidan oshib, o‘quvchilarni murakkab mavzular va tushunchalarni o‘rganishga taklif qiladi. Titulli "kulba" qishloqni chegaralari, ierarxiyasi va marosimlari bilan katta dunyoning mikrokosmosi sifatida ifodalaydi. Devona begona yoki ayyor figuraning arxetipini o‘zida mujassam etgan bo‘lib, an’anaviy qarashlarga qarshi chiqadi. Uning sirli ishtiroki o‘zgarishlarning katalizatori bo‘lib xizmat qiladi, voqelik tabiati va insoniy holat haqida mulohaza yuritishni taklif qiladi.

Takroriy so‘roq — “Uyi kuygan kim bor?.. Moli kuygan kim bor?.. Bag‘ri kuygan kim bor?.. Bog‘ri kuygan kim bor?”— inson borlig‘iga xos bo‘lgan ekzistensial so‘rovlar va ma‘no izlanishlari ramzi bo‘lgan hikoyat davomida aks-sado beradigan replika bo‘lib xizmat qiladi. Bu savollar kundalik hayotning sirtiga kirib, o‘ziga xoslik, maqsad va tegishlilik mohiyatini chuqurroq o‘rganadi. Ular qishloq aholisiga va kitobxonlarga qo‘rqinchli ko‘rinadigan dunyoda tushunish va aloqani izlash uchun asosiy inson ehtiyojini eslatib turadi.

Eshiklar va ostonalar tasviri butun hikoya davomida takrorlanib, o‘tish va chegaraviy bo‘shliqlarni anglatadi. Eshiklar ma‘lum va noma‘lum, tanish va notanish o‘rtasidagi to‘siqlarni ifodalaydi. Devonaning eshiklarni ochish yoki yopish haqidagi sirli buyruqlari — “Eshikni tambala! Uyda xap o‘tir!”— qishloq aholisiga taqdim etilgan tanlov va imkoniyatlar ramzi bo‘lib, ularni o‘z qo‘rquvlariga qarshi turishga va o‘zgarishlarni qabul qilishga undaydi.

“Etakdagi kulba” qishloq hayoti, inson psixologiyasi va jamiyat dinamikasini jozibali tadqiq qilishni taklif etadi. Hikoya elementlaridan iborat mukammallik orqali hikoya o‘quvchilarni mavjudlikning murakkabliklari an’analar va innovatsiyalar o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik haqida fikr yuritishga taklif qiladi. Hikoyani psixologik va ijtimoiy-madaniy ob’ektiv orqali tahlil qilish orqali biz u o‘zida mujassam etgan universal mavzular va abadiy haqiqatlar haqida chuqurroq tushunchaga ega bo‘lamiz.

REFERENCES

1. G. Sattorova. “90-yillar o‘zbek hikoyachiligi milliy xarakter muammosi”. Toshkent. 2002.
2. Каримов Б. “Адабиётшунослик методологияси”. Т. “Мухаррир” нашриёти. 2011.
3. Normatov U. Umidbaxsh tamoyillar. –Т., “Ma’naviyat”, 2000. -112 bet.
4. <https://tafakkur.net/etakdagi-kulba/nurulloh-muhammad-raufxon.uz>
5. <https://kh-davron.uz/kutubxona/uzbek/nurulloh-muhammad-raufxon-samimiyat-muallif-yuragi-bilan-asari-yuragi-bir-xil-tepishidir.html>